

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen
T.a.v. de heer drs. E.W. Bezem, directeur-generaal

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.wodc.nl

Ons kenmerk
3534

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Datum 17 april 2026
Onderwerp Aanbiednota bij het onderzoek 'Femicide in de Nederlandse rechts-
praktijk: juridische erkenning en straftoemeting'

Femicide, het gendergerelateerd doden van een vrouw of meisje, vormt wereldwijd een belangrijk maatschappelijk en juridisch vraagstuk. Ook in Nederland is dodelijk geweld tegen vrouwen een structureel probleem: in de periode 2019–2024 werden jaarlijks gemiddeld 43 vrouwen en meisjes slachtoffer van een levensdelict, vaak gepleegd door een (ex-)partner of familielid (CBS 2025).

De maatschappelijke impact van femicide reikt verder dan het aantal slachtoffers alleen. Deze vorm van geweld raakt direct aan vraagstukken van gendergelijkheid en sociale cohesie. Femicide draagt bij aan de normalisatie van gendergerelateerd geweld en bestendigt daarmee de structurele onveiligheid van vrouwen. Tegelijkertijd roept dit type zaken fundamentele vragen op over de wijze waarop het strafrecht dergelijke geweldsvormen duidt, erkent en beoordeelt.

In opdracht van het WODC heeft Maastricht University onderzocht in hoeverre femicide binnen de Nederlandse rechtspraktijk wordt (h)erkend, gekaderd en juridisch beoordeeld, en op welke wijze gendergerelateerde kenmerken betrokken worden bij de strafrechtelijke beoordeling en straftoemeting van (poging tot) moord en doodslag op vrouwen en meisjes.

Hoewel Nederland de afgelopen jaren stappen heeft gezet in de aanpak van femicide, onder meer met de introductie van het nationale plan van aanpak *Stop femicide!* (2024), bestaat er geen afzonderlijke strafbaarstelling en is er beperkt zicht op de wijze waarop femicidezaken in de praktijk worden behandeld. Dit heeft geleid tot politieke en maatschappelijke discussie, onder meer tijdens een rondetafelgesprek (8 juni 2023), een commissiedebat (27 september 2023) en daaropvolgende Kamervragen. De directe aanleiding voor dit onderzoek was de toezegging van de toenmalig minister voor Rechtsbescherming in 2023 om de jurisprudentie rondom femicide in kaart te brengen¹.

De bredere maatschappelijke relevantie van dit onderzoek ligt in het versterken van de strafrechtelijke aanpak van gendergerelateerd dodelijk geweld, evenals

¹ [Commissiedebat Femicide - 28 245 Aanpak Huiselijk Geweld 27 september 2023](#)

het bevorderen van normstelling, bewustwording en verbetering van de registratie van femicide.

In deze nota beschrijft het WODC enkele hoofdpunten uit het onderzoek. Voor de volledige weergave van de conclusies en de samenvatting verwijzen we naar het rapport.

Belangrijkste uitkomsten

Juridisch en beleidsmatig kader

In de Nederlandse rechtspraktijk valt femicide, in dit onderzoek gedefinieerd als een opzettelijk en wederrechtelijk levensdelict gepleegd tegen een vrouw waarbij gendergerelateerde factoren een rol spelen, binnen de bestaande strafbepalingen voor moord en doodslag (art. 287 en 289 Sr). Een afzonderlijke strafbaarstelling ontbreekt, hetgeen aanleiding geeft tot discussie over de vraag in hoeverre het huidige juridische kader toereikend is voor de erkenning en beoordeling van deze specifieke geweldsvorm.

Gendergerelateerde kenmerken die direct samenhangen met of onmiddellijk voortvloeien uit het delict, zoals seksueel geweld of vrijheidsberoving, kunnen bijdragen aan de vaststelling van *opzet of voorbedachte raad*. Voor de vaststelling van *voorbedachte raad* is vereist dat de verdachte voldoende tijd en gelegenheid heeft gehad zich te beraden op het genomen besluit, waarbij handelen vanuit een ogenblikkelijke gemoedsopwelling daaraan in de weg staat. Gendergerelateerde kenmerken die op grotere tijdsafstand van het fatale incident liggen, zoals een voorgeschiedenis van huiselijk geweld, lijken daardoor minder relevant voor de vaststelling van *opzet of voorbedachte raad*.

Het beleid rondom femicide wordt mede vormgegeven door het nationale plan van aanpak *Stop Femicide!*, dat zich richt op preventie en vroegsignalering. Daarnaast hebben het Openbaar Ministerie (OM) en de politie specifieke maatregelen: het OM stelt gespecialiseerde officieren van justitie aan en hanteert een richtlijn die femicide definieert en relevante zaken als zodanig aanmerkt; de politie werkt samen met Veilig Thuis, zet recherchepsychologen in en hanteert een eigen werkdefinitie.^{2,3}

Behandeling van femicide in de rechtspraktijk

In de rechterlijke uitspraken wordt femicide slechts zelden expliciet als zodanig benoemd (minder dan 2% van de onderzochte zaken). Tegelijkertijd worden gendergerelateerde kenmerken, zoals huiselijk geweld en haatmotieven, regelmatig herkend en in overweging genomen bij strafoplegging.

Uit het onderzoek blijkt dat rechters en officieren van justitie verschillen in de afbakening van femicide, waarbij sommigen de (ex-)partner of familierelatie tussen dader en slachtoffer als voldoende beschouwen, terwijl anderen aanvullende kenmerken zoals voorafgaand geweld noodzakelijk achten.

² Het OM noemt in requisitoir en (pers)voorlichting '*levensdelicten op vrouwen door hun (ex-)partners*'; sinds 2024 registreert het OM het aantal verdachten van geweldsmisdrijven met vrouwelijke slachtoffers.

³ Volgens de politie is femicide: '*een extreme vorm van huiselijk geweld met een fatale afloop waarvan vrouwen het slachtoffer zijn*'. Huiselijk geweld betreft afhankelijkheidsrelaties (zoals (ex)partners en familie); dodelijk geweld tussen (on)bekenden valt hier doorgaans buiten.

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Ons kenmerk
3534

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Uit het jurisprudentieonderzoek bleek dat de rechters in 87% van de onderzochte femicidezaken in de sanctiemotivering verwezen naar de (ex-)partner- of familie-relatie en/of andere gendergerelateerde kenmerken. Hoewel gendergerelateerde kenmerken, zoals de partner- of familierelatie, vaak worden erkend in femicidezaken, worden deze niet altijd consequent in de bewijsvoering of sanctiemotivering meegenomen. Volgens de onderzoekers is een mogelijke verklaring hiervoor het onderscheid tussen signalen of meldingen van eerder geweld enerzijds, en strafrechtelijke veroordelingen anderzijds.

Rol van gendergerelateerde kenmerken in de strafrechtelijke beoordeling

Gendergerelateerde kenmerken spelen een beperkte rol bij de beoordeling van *opzet*, maar worden vaker meegewogen bij de vaststelling van *voorbedachte raad*.

In zaken waarin opzet inhoudelijk wordt besproken, worden gendergerelateerde kenmerken slechts in beperkte mate expliciet benoemd (circa 11%), en in slechts enkele als dragend argument gebruikt. Gendergerelateerde kenmerken worden wel vaker betrokken bij de beoordeling van *voorbedachte raad* (32% van de zaken met inhoudelijke beoordeling), bijvoorbeeld door verwijzingen naar de relatie(breuk) tussen verdachte en slachtoffer om de context van de fatale handeling te duiden en daaruit een motief af te leiden. In deze gevallen spelen gendergerelateerde kenmerken een ondersteunende rol naast andere feiten en omstandigheden die nodig zijn om voorbedachte raad aan te kunnen nemen (zoals tijdsverloop, planmatigheid).

Uit het onderzoek blijkt dat officieren van justitie meer ruimte zien om gendergerelateerde kenmerken te betrekken bij de bewijsvoering ten aanzien van *opzet* en/of *voorbedachte raad* (o.a. haatmotief, seksueel geweld, eerdere doodsbedreigingen) dan rechters; rechters toonden hierin een dogmatische terughoudendheid.

Rol van gendergerelateerde kenmerken in de sanctionering

In de strafmotiveringen bij levensdelicten op vrouwen wordt vaak expliciet verwezen naar de (ex-)partner-/familierelatie en andere gendergerelateerde kenmerken, en er wordt regelmatig een strafverzwaring toegekend aan deze kenmerken. Opvallend is dat aanwijzingen voor eerder (huiselijk) geweld niet consequent expliciet worden benoemd in de motivering. Indien dergelijke omstandigheden wel worden betrokken leiden zij in de praktijk altijd tot strafverzwaring.

Het onderzoek constateerde verschillen in de strafverzwarende rol die aan gendergerelateerde kenmerken wordt toegekend, hetgeen samen kan hangen met verschillen in de afbakening van femicide en de wijze waarop deze kenmerken juridisch worden geduid. De huidige wettelijke strafmaxima worden door zowel rechters als officieren van justitie als toereikend beschouwd. In de praktijk blijven opgelegde straffen doorgaans ruim onder deze strafmaxima voor (poging tot) moord en doodslag, ook na recente verhoging van het strafmaximum voor doodslag. Hoewel sommige respondenten pleiten voor expliciete strafverzwaringssgronden, wordt dit niet als noodzakelijk gezien voor een adequate sanctionering.

Rechtsvergelijkende bevindingen

Internationaal gezien verschillen de benaderingen van femicide aanzienlijk. In sommige landen, zoals Cyprus en Italië, is femicide als afzonderlijk strafbaar feit

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Ons kenmerk
3534

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

opgenomen in de wetgeving. In andere landen, waaronder Spanje en België, is weliswaar een wettelijke definitie geformuleerd, maar dat betreft geen strafrechtelijke definitie; al wordt wel gewerkt met bestaande strafbepalingen waarbij gendergerelateerde kenmerken, zoals huiselijk geweld of een misogynistisch haatmotief, als strafverzwarende factoren in de wet worden opgenomen.

Uit de rechtsvergelijking en interviews blijkt dat er geen eenduidige voorkeur bestaat voor één specifieke benadering. Een afzonderlijke strafbaarstelling van femicide wordt door een deel van de respondenten positief beoordeeld vanwege de grotere zichtbaarheid, betere registratie en mogelijke preventieve werking, maar roept anderzijds vragen op over afbakening, bewijsproblematiek en verhouding tot beginselen van gelijkheid en genderneutraliteit.

Meer draagvlak bestaat voor aanpassingen binnen het bestaande systeem, zoals uitbreiding van strafverzwarringsgronden of expliciete codificatie van gendergerelateerde kenmerken. Daarbij gaat de voorkeur veelal uit naar genderneutraal geformuleerde strafverzwarringsgronden, die beter aansluiten bij de huidige wetssystematiek en tegelijkertijd ruimte bieden om de genderdimensie van femicide structureel mee te wegen. Sommige experts waren ook positief over de verbreding van art. 304 Sr naar levensdelicten. Daarnaast wordt het belang benadrukt van een heldere juridische definitie en aanvullende maatregelen op het gebied van specialisatie, registratie en kennisontwikkeling.

Mogelijke benutting uitkomsten onderzoek

De resultaten van dit onderzoek bieden onderbouwing voor de geformuleerde aanbevelingen en geven richting aan verdere beleids- en praktijkontwikkeling. De bevindingen wijzen erop dat binnen de huidige rechtspraak behoefte bestaat aan een heldere juridische definitie van femicide, ter bevordering van een eenduidige aanpak, meer consistentie in de afdoening, verbeterde registratie en grotere maatschappelijke bewustwording.

Daarnaast laten de uitkomsten zien dat een gedeelde visie op het omgaan met aanwijzingen van eerder huiselijk geweld van belang is. Het systematischer herkennen en benutten van dergelijke risicosignalen in opsporing, vervolging en beoordeling kan bijdragen aan meer consistentie in de rechtspraak. Ook kan het structureel meewegen van familie- en partnerrelaties als strafverzwarende omstandigheid daaraan bijdragen.

In het rapport wordt aanbevolen om femicidezaken consequenter als zodanig te benoemen. Dit zal een verbeterde registratie en monitoring ondersteunen, en ook bijdragen aan maatschappelijke bewustwording van gendergerelateerd dodelijk geweld. Tevens wordt gewezen op het belang van verdere specialisatie binnen de strafrechtpraktijk en het versterken van kennis over gendergerelateerd geweld, bijvoorbeeld door inzet van gespecialiseerde rechters, strafkamers of andere deskundigen.

Indien wordt overwogen om een bredere juridische definitie van femicide te introduceren of aanvullende strafverzwarringsgronden te codificeren, laten de onderzoeksuitkomsten zien dat vooral voor genderneutrale formuleringen binnen het bestaande strafrechtelijke systeem draagvlak bestaat. Tevens lijkt voor een eventuele uitbreiding van artikel 304 Sr meer draagvlak te bestaan.

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Ons kenmerk
3534

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Tot slot wordt aanbevolen om aanvullend onderzoek te verrichten naar andere vormen van fataal geweld tegen vrouwen en de juridische afdoening daarvan. De combinatie van onderzoeksmethoden biedt een onderbouwd beeld van zowel de juridische als de praktische behandeling van femicide. Deze inzichten zijn bruikbaar voor beleidsmakers, juridische professionals en maatschappelijke organisaties en kunnen bijdragen aan een effectievere en consistentere aanpak van femicide in Nederland.

Belang voor de maatschappij

Dit onderzoek biedt inzicht in de wijze waarop femicide binnen de Nederlandse rechtspraak wordt herkend, gekaderd en juridisch beoordeelt. Daarmee draagt het bij aan het versterken van de strafrechtelijke aanpak van gendergerelateerd dodelijk geweld. Het onderzoek voorziet daarbij in concrete kennis over de rol van gendergerelateerde kenmerken in bewijsvoering en sanctionering, evenals in de huidige juridische en praktische behandeling van femicide.

De maatschappelijke relevantie ligt verder in het verbeteren van normstelling, bewustwording en registratie, evenals in het vergroten van kennis over de aard en aanpak van femicide. Dit sluit aan bij het integrale Nederlandse beleid, in het plan van aanpak 'Stop Femicide!', waar het gaat om preventie, vroegsignalering en een effectievere strafrechtelijke reactie op plegers.

Methoden

Dit uitgebreide onderzoek naar femicide in de Nederlandse rechtspraak maakte gebruik van vijf onderzoeksmethoden, nadat een werkdefinitie van femicide geformuleerd en geoperationaliseerd was. De gebruikte methoden zijn:

- **Deskresearch** bracht het huidige Nederlandse strafrechtelijke en beleidskader in kaart.
- **Jurisprudentieonderzoek** gaf inzicht in het gebruik van de term 'femicide' in de Nederlandse jurisprudentie, de (h)erkenning van gendergerelateerde kenmerken en welke rol deze spelen in de vaststelling van *opzet* en *voorbédachte raad* en in de sanctionering van zaken van (poging tot) moord en doodslag op een vrouwelijk slachtoffer die voldeden aan de werkdefinitie van femicide in dit onderzoek. Het ging om 409 zaken van www.rechtspraak.nl in de tijdsperiode 1 januari 2021 tot en met 31 december 2024.
- **Kwalitatieve vignettenstudie** met 7 officieren van justitie en 5 strafrechters verkende in hoeverre officieren en rechters de term 'femicide' spontaan gebruiken; of ze bepaalde gendergerelateerde kenmerken herkennen; en of ze hier een strafverzwarende werking aan toekennen.
- **Interviews** met 22 experts, waaronder officieren van justitie, rechters, strafrechtgeleerden, politiefunctionarissen en medewerkers van Veilig Thuis en Slachtofferhulp Nederland, gaven verder inzicht in de afbakening van femicide en de (h)erkenning van gendergerelateerde kenmerken in de opsporing en de vervolging-/berechttingsfase.
- Tot slot bracht een **rechtsvergelijkend onderzoek** de (strafrechtelijke) aanpak van femicide en gendergerelateerde kenmerken in 7 EU-lidstaten in kaart.

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Ons kenmerk
3534

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

De kracht van dit onderzoek ligt in de mixed-methods opzet, waardoor bevindingen verdiept, getoetst en aangevuld kunnen worden vanuit verschillende perspectieven. Als voorbeeld: het jurisprudentieonderzoek gaf inzicht in handelingen van 2021 tot en met 2024, dit is aangevuld en geactualiseerd door huidige inzichten (2025) van officieren van justitie en rechters. Door femicide in de strafrechtpraktijk vanuit verschillende invalshoeken te benaderen en de aanpak in verschillende landen te belichten, wordt een integraal en veelzijdig beeld geschetst.

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Ons kenmerk
3534

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Openbaarmaking

Het WODC publiceert de onderzoeksrapporten uiterlijk zes weken nadat zij door de directeur WODC zijn geaccepteerd/vastgesteld. Zoals al is aangegeven aan Directoraat-generaal Straffen en Beschermen zal het WODC het rapport in dit geval op 12 mei 2026 openbaar maken. Indien later blijkt dat een ander moment van openbaarmaking vanwege zwaarwegende overwegingen opportuun blijkt, dan kan daartoe een gemotiveerd verzoek bij het WODC worden ingediend.

Onderzoekers en begeleidingscommissie

Het onderzoek is uitgevoerd door de Universiteit Maastricht onder leiding van Laurie Ritzen en Suzan van der Aa, in samenwerking met een onderzoeksteam: Alice Giannini, Camila Ugaz Heudebert, Johannes Keiler, Elvira Loibl en Christina Peristeridou. Voor het onderzoek is een begeleidingscommissie gevormd. Deze bestond uit:

- prof. dr. M.C.A. Liem (Universiteit Leiden), voorzitter;
- mr. dr. L. van Lent (Universiteit Utrecht);
- mr. dr. E.A.J. Nab (Radboud Universiteit);
- mr. S.J. Tjalsma (Ministerie van Justitie en Veiligheid) (tot 7 oktober 2025);
- mr. S.S. Mangal (Ministerie van Justitie en Veiligheid) (vanaf 7 oktober 2025);
- dr. D.P. Heinrich (WODC).

Bestaat er behoefte aan verdere toelichting op het rapport, de conclusies of de mogelijkheden voor de benutting, dan kan contact worden opgenomen met de projectbegeleider/onderzoeker van het WODC van dit onderzoek. Te bereiken via worden informatiedesk@wodc.nl.

Met vriendelijke groet,
Prof. dr. I. Giesen
Directeur WODC